

PAPER DETAILS

TITLE: "KARANLIGIN YOK OLUSU" Gelisen teknolojinin Gizlilik ve Mahremiyet Üzerindeki Etkikeri

AUTHORS: Gürsoy AKÇA,Doga BASER

PAGES: 19-42

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/217522>

“KARANLIĞIN YOK OLUŞU”
GELİŞEN TEKNOLOJİNİN GİZLİLİK VE MAHREMİYET
ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Gürsoy AKÇA*
Doğa BAŞER**

ÖZET

Teknolojik gelişme yaşamın diğer birçok alanını olduğu gibi “özel yaşam alanını” da biçimlendirmektedir. Bu çalışmada gizli dinleme ve gizli izleme faaliyetleri kapsamında teknolojinin “özel yaşam”a etkileri değerlendirildi. Çalışmanın teorik bağlamında gizli dinleme ve kişilerin özel bilgilerinin ve yaşamlarının gizlice izlenmesini düzenleyen hukuk kurallarının güven verici olmadığı ve gizli dinleme ve kişilerin özel bilgilerinin ve yaşamlarının izlenmesinin ancak teknik yöntemlerle çözümlenebilecek teknik bir sorun olduğu argümanları ileri sürülmüştür. Teorik çerçevede ileri sürülen argümanlardan hareketle 2011 Genel Seçimleri sürecindeki kaset skandalları değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Teknolojik gelişme, özel yaşam, gizli dinleme, gizli izleme, kaset skandalları, 2011 genel seçimleri

“The Loss of Darkness” The Effects of Developed Technologies on Secrecy and Privacy

ABSTRACT

Technological advancement shapes “confidential living space” as it does in many areas of the life. In this study effects of technology on “confidential living space” have been evaluated in the context of covert listening and monitoring activities. The theoretical framework of the study consists of the idea and laws that regulate covert listening and monitoring of personal data, and “private life” is not reassuring, that in addition having other contexts, covert listening and monitoring with regard to personal data and “private life” has a technical context, and that only solution to this problem can be a technical approach. As the application part of the study, based on the abovementioned theoretical framework, the tape scandals in the process of 2011 general elections in Turkey have been evaluated.

Key Words: Technological advancement, private life, covert listening, covert monitoring, tape scandals, 2011 general elections

1. GİRİŞ

* Yrd. Doç. Dr., Muğla Üniversitesi, Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü.

** Arş. Gör., Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü.

“Karanlığın Yok Oluşu”
Gelişen Teknolojinin Gizlilik ve Mahremiyet Üzerindeki Etkileri

Gözetleme en genel anlamda bir gözetleyeni ve gözetleneni varsayar. Toplumsal yaşamda söz konusu iki konum bilgi akışına ve bilgi akışı sonucu eyleme geçmeyi ifade eder. Gözetleyen gördüğü ile gözetlenen ise görülmesi ile eylemlerine şekil verir. Bu anlamda gözetleme bir toplumsal ilişki biçimidir. Söz konusu ilişki bir iktidar aygıtını (Foucault) ön plana çıkardığı gibi ahlakî, siyasî ve hukukî tartışmaları da gündeme getirmektedir.

Erasmus’un erkek çocukların gelişimine yönelik bir metninde Sophrinius ve Lukretia adlı iki gencin buluşması anlatılır. Gençler “başkaları tarafından görülmeyeceklerinden emin olmak ister”, böylece karanlık bir odaya giderler. Kız “Bizi kimse göremez, duyamaz” derken erkek, “Peki ya tanrı? Ya melekler?” şeklinde karşılık verir. En sonunda kız Tanrı’nın her şeyi gördüğünü ifade eder (Elias, 2002: 282). Her şeyi görebilme yetisinin açıkça Tanrı’da var olması herhangi bir önlem alınamayacağından sorun edilmeyebilir. Oysa birilerinin gizlice bir şeyleri görebilmesi başlı başına bir sorundur ve Marx’ın “insanlık daima çözebileceği sorunları ele alır” (2006: 57) argümanı çerçevesinde tartışmalara konu olur.

Teknoloji, gizlilik ve gözetleme literatüründe merkez bir konum haline gelmiş bulunmaktadır (Phillips, 2004: 693). Teknolojinin sunduğu geniş eylem alanı, kişilerin sözlerinin, görüntülerinin gizli bir şekilde kayıt altına alınmasına imkân vermekte; belirlenen bir amaç dâhilinde “kişilerin sağlığına, banka hesaplarına, dinsel inançlarına, siyasal görüşlerine, etnik kökenlerine, cinsel yaşamlarına” yönelik bir bilgi üretimi süreci ortaya çıkmaktadır (Yüksel, 2003: 210). Koşut olarak mahremiyet de ilgi çeken bir konu olarak değerlendirilmektedir; nitekim birçok ülkede yayınlanan ve kişilerin aynı evdeki yaşamlarını konu edinen “Big Brother” programının geniş çaplı bir seyirci kitlesine sahip olduğu bilinmektedir (Hill, 2002). Herkese açık olmayana karşı duyulan ilgi insanî doğada temellendirilebilir olsa da; kişisel ve toplumsal zorunluluklar ve bu zorunlulukların şekillendirdiği değerler yaşamın mahrem alanlarının korunmuşluğunu sağlamakta ve mahremiyete yönelik ihlaller ahlakî, hukukî vs. yaptırımlara konu olmaktadır.

Kitle iletişim araçlarının toplumsal, ekonomik ve politik işlevleri, ilgi alanlardaki ve kendi yapılarındaki değişimlere bağlı olarak farklılaşmıştır. Hatta bu konuda tarihsel kırılma noktaları tespit etmek mümkündür. Nitekim Kalender’in de vurguladığı üzere 1960’lı yıllarda kitle iletişim araçlarının sosyo-ekonomik ve kültürel sistemle olan ilişkisi değişmiş, 1970’lerden sonra ise kitle iletişim araçlarının toplum üzerindeki etkisini vurgulayan teoriler gelişmeye başlamıştır (2000: 117). Kitle iletişim araçlarının mahremiyet ile olan ilişkisi ise gizli gözetleme-dinleme sistemlerinin gelişimi ve kolay

Doğa BAŞER- Gürsoy AKÇA

ulaşılabilirliği ile gündeme gelmiş, bir “skandal” söylemini ortaya çıkarmıştır. Nitekim Coşkun’un da belirttiği üzere kaset skandalları 1998-1999’dan itibaren Türkiye’de gündeme elmiş iken (2000: 13); gizli kamera ilk kez 1983 yılında yolsuzlukları ifşa etmek adına Savaş Ay ve Uğur Dündar tarafından kullanılmıştır. Ayrıca 1997 yılında “Söz Fatoda” programında “Tacizci Doktor” başlığı altında gizli kamera ile çekimler yapılmış, görüntülerin yayımlanmasından sonra yazılı basında gizli kamera-basın etiği tartışması başlamıştır (Akbulut, 2005: 80-85). Dolayısıyla Türk toplumunun sosyal belleğinde kaset skandallarına ve gizli kamera çekimlerine dair verilerin olduğu, söz konusu konulardaki tartışmalara aşinalığının bulunduğu değerlendirilebilir.

Bu çalışmada gizli dinleme-görüntüleme faaliyetleri, teknolojinin mahremiyete yönelik etkileri çerçevesinde değerlendirilmektedir. Söz konusu değerlendirme teorik bir arka plan göz önünde bulundurularak güncel bir örnek olayın çözümlenmesi şeklinde olacaktır. Teorik arka planda iki argüman önem kazanmaktadır: Bunlardan birincisi gözetim toplumu tartışmalarında Lyon’un (1997: 28) kişisel veriler ve “özel alan”a yönelik yasal düzenlemelerin, teknolojik gelişmenin gerisinde kaldığı düşüncesine ve yine Belsey’in (1998: 104-105) son yıllarda dinleme-gözetleme faaliyetlerinin mahremiyete yönelik yasal kurallar hususunda gündeme gelmesi, ayrıca “kişisel verilerin ve özel yaşam alanının görüntülenmesi-izlenmesi-dinlenmesine yönelik yasalar[ın] “güven” sağlayıcı nitelikte” olmadığı vurgusuna koşut geliştirilen “hukuksal düzenlemelerin teknolojik gelişimin gerisinde seyretmesinin sorunlar yarattığı” argümanıdır. Nitekim Türkiye’de 2011 genel seçimlerindeki kaset olaylarında hukuk ve internet karşı karşıya gelmiş, erişim engelleme ve site kapatma yaptırımları söz konusu olmuştur. Buna karşın internet teknolojisinin imkânları, hukukun sanal dünyadaki gelişmeleri düzenleyebilirliğini tartışılır kılmıştır.

İkinci argüman ise, doğrudan tekniğin mantığına yönelmektedir. Belirtildiği gibi mahremiyet konusu ahlakî, siyasî ve hukukî alanlara gönderme yapmaktadır. Bununla birlikte Ellul perspektifinde (2003: 448) “Teknik bir sorun teknik bir çözüm gerektirir”. Ona göre, “Bir bireye, bir ülkeye veya bir sisteme meydan okuma, yegâne teknik bir meydan okumadır. Yalnızca teknik bir güç teknik bir güce karşı durabilir” (2003: 96). Dolayısıyla tekniğin eylemlere katılmasıyla ortaya çıkan ahlakî, siyasî ve hukukî tartışmaların çözümü tekrar tekniğe dönüşü dayatır. Nitekim Türkiye’de 2011 genel seçimlerindeki kaset olaylarında görüntülerin elde edilmesi, yayınlanması gelişmiş bir tekniğin kullanımı yoluyla gerçekleştirildiği gibi, kaset içeriklerine ulaşılmasını engellemeye yönelik karşı faaliyetler de (odalarda gizli kamera ya da dinleme sistemlerinin olup olmadığına yönelik aramalar, görüntülerin

“Karanlığın Yok Oluşu”
Gelişen Teknolojinin Gizlilik ve Mahremiyet Üzerindeki Etkileri

yayımlandığı sitelerin engellenmesi-yasaklanması, faillerin tespitine yönelik dinlemeler-görüntülemeler) yine tekniğin kullanımıyla gerçekleştirilmiştir.

Çalışmada genel çerçevenin belirlenmesi için literatür taraması yapılmış, bununla birlikte örnek sürecin (2011 genel seçimlerindeki kaset olayları) takibi için içerik analizi tekniğinden yararlanılmıştır. Bilindiği üzere içerik analizi, “mevcut metinlerden hareket ederek sosyal gerçeğe yönelik temel önermeler elde etmeyi” (Gökçe, 2006: 19) ve “bir takım nicel veya nitel göstergelerden hareketle, mesajdan elde edilen psikolojik, sosyolojik, tarihsel, ekonomik ve benzer türden bilgilerin ötesinde bazı sonuçlara ulaşmayı amaçlamaktadır” (Bilgin, 2006: 14). Söz konusu amaç dâhilinde Hurriyet-Zaman-Cumhuriyet gazeteleri 1 ay (12 Mayıs- 12 Haziran) süreyle takip edilmiştir. Gazetelerin seçiminde Bennet’in “bilgilendirme politik bir olaydır” (2000: 211) görüşünden hareketle siyasi yaklaşımlar ölçüt alınmış; Hürriyet gazetesi merkez bir konumda kabul edilerek Zaman ve Cumhuriyet gazetelerinin birbirine karşıt konumlarda bulundukları varsayılmıştır. Farklı gazetelerin takip edilmiş olması, haberlerin sunumundaki, köşe yazılarındaki, genel ifadelerdeki vurgulamaların ayırtına varılmasına imkân vermiş, sürecin takibinde çoğulcu bir perspektifi mümkün kılmıştır. Bu anlamda çalışmada “sosyolojinin özü ve yararı, tek tek olayları daha geniş yapısal ve tarihsel bağlamlara yerleştirmesinden yatar” (Lyon, 1997: 19) argümanı çerçevesinde siyasî, hukukî ve ahlakî alanlarda etkiler yaratan bir olayın teknik boyutu incelenerek günümüz toplumlarında mahremiyetin imkânı sorgulanmaya çalışılmıştır.

2. GİZLİLİK VE MAHREMİYET

Kavramlar, toplumların yaşam biçimi ile ilişkili olup; güçleri, içeriklerini çerçeveleyen bir tanımlama temelinde kullanılmalarıyla bağlantılıdır. Günlük yaşam kullanımlarındaki yoğunluk, kavramın kapsam sınırlarını silikleştirme eğilimindedir. Bu bağlamda bir kavramın gündelik yaşam pratiğindeki kullanım yoğunluğu, kavramın farklı durumlar için kullanımını getirir ki; o da, kavramın anlamsal müphemliğine neden olur. Söz konusu durum gizlilik ve mahremiyet için geçerlidir. Öyle ki Phillips’e göre, mahremiyet (privacy), belirsiz bir kavramdır ve farklı bireyler/sosyal gruplar mahremiyetin yararına ve mahremiyetin işgali tehlikesine karşı çatışan fikirler ileri sürebilmekte, ayrıca farklı sosyal konumlardaki bireyler ve gruplar mahremiyet kavramını kendi çıkarları çerçevesinde farklı bağlamlara oturtabilmektedirler (Phillips, 2004: 693-695). Böylece mahremiyet,

kullanımına ve anlamına göre işgal edilen (ya da edilmesi gereken) veya korunması gereken bir durum olarak algılanmaktadır.

Söz konusu durum mahremiyetin amaçlara ulaşmada bir araç olabileceğini gösterir. Nitekim Moor'a göre, mahremiyet araçsal bir değere sahiptir. Mahremiyet sebebiyle örneğin HIV+ virüsü taşıyan bir insan iş ve sigortalanma konusunda sıkıntılar çekebilir. Yine teknolojik aletler olarak bilgisayarların da araçsal değeri vardır; iletişimde, hesaplamada ve yazı işlerinde yoğun olarak kullanılırlar. Öte yandan mahremiyet mutluluk, özgürlük gibi "temel değer" niteliği taşımasına karşılık kültürel bir sınırlamaya da konu olmaktadır. Nitekim bazı kültürler mahremiyete değer verirken bazıları vermemektedir (2004: 409-411). Hong Kong Şehir Üniversitesinden Katrien Jacobs, şehir koşullarının elvermesine rağmen Hong Konglular'ın yakın çevreleriyle cinsel ilişkilerinin ve özel yaşamlarının açıklanması konusunda konuşmaya eğilimli olmadıklarını gözlemlemiş, bu suskunluk eğilimini Çin kültürü ve Konfüçyan doktrinin seksüel arzusunun açıklanması, seksüel kimliklerin ve zevklerin paylaşımı konusunda frenleyici olmasıyla ilişkilendirmiştir. Hong Konglular cinsel ilişkilerini modern çöküş eğilimlerinden uzak olma baskısı altında, kendilerini Batı'dan farklı kılan ve modern cinsel yaşam olanaklarıyla çöküşe uğratılabilir olan geleneksel ilkelerin yönlendiriciliğinde sosyal sorumluluk, bastırılmışlık ve özel yaşam sınırlılıkları içinde tutma eğilimi sergilemektedirler (Jacobs, 2009: 605-606). Hong Konglular'ın seks yaşamları konusundaki ketumlukları, mahremiyetin kültürel kayıtlılığını gösteren bir örnektir ve elbette başka birçok örneği bulunan toplumsal gerçekliğin yalnızca bir örneğidir.

Belirtilen nitelikleriyle mahremiyet, özel ya da mahrem bir alanın bütünlüğünü koruma fonksiyonuyla hukukî, politik ve felsefî tartışmaları içeren birçok disiplinde yer bulmuştur (Nissenbaum, 2004: 451). Mahremiyet, kişinin kendi istek ve arzuları çerçevesinde diğer insanlarla ilişki kurma derecesini belirlemesi ve bu hakkın kendinde saklı tutulması olarak değerlendirilebilir. Buna karşı söz konusu hak gündelik yaşamda ötekilerle kurulan ilişkilerden tamamen soyutlanabilme durumunu ifade etmez, vurgu daha çok "kişilerin yalnız başına kalabildikleri, istedikleri gibi düşünüp davranabildikleri, başkalarıyla hangi yer, zaman ve koşullarda" etkileşim kurabileceklerini belirleyebilmelerine yöneliktir (Yüksel, 2003: 182, 199, 203). Bu bağlamda özel ya da mahrem hayatın varlığına ve korunmasına dair düşünce, temelde, bireyin yaşam tarzını, sosyal ve kişisel ilişkilerini belirleyecek bir otonomiye sahip olduğu kabulüne dayanmaktadır ki; özel hayata saygıyı, bireyi ve otonomisini vurgulaması bakımından demokrasi ile ilişkilendirilebilir.

“Karanlığın Yok Oluşu”
Gelişen Teknolojinin Gizlilik ve Mahremiyet Üzerindeki Etkileri

Belirtildiği üzere mahremiyet, sosyal ilişkilerde bireyler ve kurumlar arasında bir mekanizma olarak anlaşılmakta ve modern anlamıyla “yalnız bırakılma hakkı” olarak tanımlanmaktadır (Woo, 2006: 961). Özel ya da mahrem alan düşüncesinin tarihsel kökenlerini Ortaçağ Hristiyan kentlerinde kilise binalarının konumlanışındaki ve inşaatlarındaki titizlikle dışa vurulan dünyevî mekân-kutsal mekân farklılaşmalarına kadar geriye götürmek mümkündür. Bu mekân kavrayışında kilise ile bağlı bir takım müştemilattan ve bunları kapsayan kutsal alandan oluşan ortaçağ *cathedralleri* açık dokunulmazlık bölgeleri olmalarıyla ve imtiyazlarıyla “iç”i; karmaşık bina yığınları, kesişen sokakları, çarşıları, koruyucu ilkelerin ve kuralların yokluğu ile belirginleşen dünyevî kent, “dış”ı temsil etmekteydi. “Dış”a hâkim olan şiddet, merhametsizlik, anomi hali “iç”in varlık sebebi olmuş; yani, sokak koşullarının acımasızlığı sığınma ihtiyacına, sığınma ihtiyacı da sığınma alanlarının oluşumuna neden olmuştur (Sennett, 1999: 27-36). Sanayileşme bu olguyu yeniden biçimlendirmiştir. Endüstrileşmeye eşlik eden katı-kuralcı, anlayışsız, yabancılaştırıcı toplumsal-ekonomik koşullar insanlarda kutsallığa sığınmayı ihtiyaç haline getirmiş; dine ve mabetlere yönelik artmıştır. Söz konusu yöneliş, temelde, Tanrı’nın dünya karşısında inananlara vaat ettiği korunmuşluğa olup; ortaçağ kilise duvarlarıyla ihata edilen kutsallık alanı, dünyevî yaşamdan ayırıştırılmışlığı, ruha ait korunaklılığı ile Tanrı vaadinin mekânsal temsili olmuştur. Zamanla dünyevî bir sığınak olarak “ev”, mabedin misyonunu yüklenmiş, güvenli bir alan olarak öne çıkmıştır (Sennett, 1999: 38-39). Weber’in, kapitalizmi Protestanlığın bir ürünü olarak gören düşüncesinin aksine Amin, kapitalist üretim ilişkilerinin toplumu dönüştürdüğü düşüncesindedir. Ona göre Rönesans düşüncesinin ve modern felsefenin ortaya çıkışı kapitalizmin on altıncı ve on dokuzuncu yüzyıllar arasındaki oluşum ve gelişim seyrinden bağımsız olarak açıklanabilir değildir. İngiltere’de endüstri devrimi ile başlayan süreç Fransız devrimi ile pekişmiş, kapitalist ilişkiler ağının dünyayı sarmalamasına bağlı olarak kültürel alan metafizik bağlamından soyutlanarak sekülerleşmiş ve ekonomik çıkar, düşüncenin merkezine yerleşmiştir (Amin, 1989: 86-87). Weber’in düşüncenin merkezine yerleştirdiği çıkar ilişkileri ile hane halkı etkileşimleri toplumu hem oluşturur hem de biçimlendirir. Nitekim *The Human Condition* adlı eserinde Arendt, modern toplumların “toplumsalın yükselişi”ne bağlı olarak “... dar politik dünya ...ekonomik pazar ve aile dünyası” şeklinde kurumsal farklılaşmalara uğramasını ele alır. Modernlik öncesi dönemde hane halkının bilinmezlik dünyasına hapsolmuş ekonomik süreçler, farklılaşma süreçleri sonucunda bağlı oldukları koşullardan özgürleşerek kamusal alan kazanırlar. Modern anayasal devleti şekillendiren aynı süreçler, “hanehalkı” ile “politik devlet” arasına

yerleşen sosyal etkileşin dünyasını, yani “toplumu” oluştururlar (Akt. Benhabib 1999: 124). Buradan modern kapitalist ilişkilerin kamusal olan ile özel olanı ayırttığı anlaşılmaktadır. Lyon, kamusal alan-özel alan karşıtlığının liberalizm kaynaklı olduğu ve yasaların geçerli olduğu alan ile kişisel girişim/çıkar alanının ayrılmasını ifade ettiği düşüncesindedir (1997: 31-32). Dolayısıyla bugünkü anlamıyla kamusal alan-özel alan ayrımı 17. yüzyılda oluşmaya başlamıştır ve “kamusal sözcüğü herkesin denetimine açık olan anlamına gelirken; ‘özel’ sözcüğü kişinin ailesi ve arkadaşları ile sınırlanan mahfuz bir yaşam bölgesi anlamında”dır (Sennet, 2002: 44). Bu perspektifte uygarlık, kişiler arası alanın biçimlendirilişi ile bağlantılıdır. Nitekim Elias’ın ifade ettiği (2002: 269) üzere uygarlık süreci ile birlikte “yatak odası insan yaşantısının ‘en özel’ ve ‘en gizli’” alanı haline gelmiştir.

Kamusal alan-özel alan ayrımının, farklı ilişki ve davranış biçimlerini yansıtan sınırları belirlenmiş alanları ifade etmek için yapıldığı anlaşılmaktadır.. Buna karşın Belsey, insan yaşamının kamusal ve özel olarak kesin bir biçimde ikiye ayıramayacağı düşüncesindedir (1998: 116). Mahremiyet-gizlilik kavramlarının kişiye yaptığı vurgu, kişinin sosyalliğini belirtmektedir. Dolayısıyla mahremiyet-gizlilik kavramları da toplumsal bir ilişki biçimine gönderme yapmaktadır. “Gizlilik”, “saklanan bir nesnenin varlığını” öngörür. Mahremiyet ise rahatlığa-kontrole-kimliğe gönderme yapar ve “kişinin başkalarına karşı kendini koruması”nı ön plana çıkarır. Ayrıca “başkalar”ı ile birlikte olmak zorunluluğu ise söz konusu korumanın zorunluluğunu belirtir. Mahremiyet, “bedensel ya da fiziksel”, “zihinsel ya da iletişimsel” ve “bilgi” olarak üç boyutta incelenebilir olmasına rağmen boyutlar arasında kesin sınırlar çizmek mümkün değildir (Belsey, 1998: 107-110). Lyon (1997: 31-32) ise, teknolojik gelişmelerin özel alan-kamusal alan karşıtlığını belirleyen sınırları silikleştirerek anlamsızlaştırdığı düşüncesindedir.

Mahremiyet, kişilerin eylem alanları açısından değerlendirildiğinde ayrı bir tartışma konusunu ortaya çıkarmaktadır. Gizlilik deneyimi, “ötekilerden saklan”abilmekle (Lyon, 1997: 255) yaşanabilse de herkesin böyle bir imkânı olmayabilir. Nitekim spesifik olarak siyasetçiler göz önüne alındığında mahremiyetin derecesi ne olacaktır (Regan, 1995: 4). “[K]amuya mal olmuş” kişiler “kişilikleri ve özel yaşamları ile haber niteliği” barındırmaları sebebiyle mahrem bir alana sahip değildirler (Akbulut, 2005: 79) şeklinde mi kabul edileceklerdir? Nitekim Belsey (1998: 103), “demokrasilerde güç sahibi olanlar yaşamlarının kamusal ve özel alanları arasındaki sınırın nerede başlayıp nerede biteceğine kendileri karar veremezler” demektir. Kaldı ki bu sorun yalnızca modern demokrasilerin politikacılarına ait bir sorun da değildir. Öyle ki,

“Karanlığın Yok Oluşu”
Gelişen Teknolojinin Gizlilik ve Mahremiyet Üzerindeki Etkileri

Viktorya döneminde de politikacıların özel hayatlarının mahremiyetlerine yönelik kaygılarının var olduğu bilinmektedir (Lyon, 1997: 30). Ayrıca politik skandallar söz konusu olduğunda medyanın içeriği yorumlarla dolmakta; patronlar, iş arkadaşları, aileler, karşıtlar yorumlara dâhil edilmektedir (Ekström ve Johanson, 2008: 75). Bu anlamda politik liderlerin kişisel yaşamları gösteriye dönüştüğü zaman imajlar önem kazanmakta (Yıldız, 2002: 99), imaja dayalı içeriğin artması ve gösteri temelli bir kültürün gelişimi, filmlerde özel hayatın sergilenmesine benzer şekilde politikacıların özel hayatlarına ilgiyi arttırmaktadır (Yıldız, 2002: 105). Kitleler filmin bir sonraki bölümünü bekleyen izleyicilere dönüşmektedir.

Öncelikle belirtilmelidir ki hiçbir bireysel hak mutlak değildir ve diğerlerinin hak ve çıkarlarına yönelik dengelenmelidir. Gizlilik hakkı da basın özgürlüğü, kanun ve kurallar, dolandırıcılık ve ulusal güvenlik gibi önemli sosyal araçlarla dengelenen bir haktır. İnsanlar gizlilikleri tehdit ya da ihlal edilene kadar belirli bir mahremiyet seviyesine sahip olmazlar ve mahremiyet konusunda ilgisiz görünürler; bu anlamda mahremiyet tanımı, kendisine yönelen tehditlerin özelliklerine bağımlı ya da onlardan kaynaklanmaktadır (Regan, 1995: 4). Paradoksal olarak politik güç sahiplerinin mahremiyetlerinin varlığı tam da politik güç sahibi olmalarından dolayı yok olabilmektedir

Söz konusu durum medya tarafından şekillendirilmektedir. Nitekim Ekström ve Johanson’a göre (2008: 62) politik güç ve itibar, görünürlükle bağlantılı hale gelmiş ve bu süreç, medyanın önemini artırmıştır. Bununla birlikte görünürlük, iki ucu keskin bir kılıç olarak hem bir güç hem de tehdit olarak ortaya çıkmaktadır. Skandallar, görünürlüğün itibar ve sembolik gücün yitimine yönelik etkisini örneklemektedir. Görünürlüğün politik gücün miktarı ve bunun legal kullanımı ile ilişkili olduğu öne sürülmektedir. Almagor’a göre (2002: 45), “[b]ir kamu görevlisinin özel hayatına yapılan müdahaleye ne ölçüde hoşgörü gösterilebileceği, o kişinin toplumdaki siyasi, sosyal ve ekonomik konumuna bağlı olmalıdır. Konumu ne kadar önemliyse özel hayatına o kadar müdahale hakkımız vardır”. Belsey’e göre (1998: 116-117) ise “Siyasetçiler ve benzeri kamusal sîmalar, kişisel yaşamlarının özel olduğunu iddia etseler de, eğer çifte standart uyguluyorlarsa buna saygı gösterilmez”. “Suça, yolsuzluğa, ikiyüzlülüğe ve etik dışı davranışlara karışım hallerinde rıza almak gerekmez”.

Bununla birlikte paradoksal bir durum ortaya çıkmaktadır. Eğer illegal faaliyetler mahremiyetin ihlali meşrulaştırıyor ise söz konusu meşrulaştırma ancak mahremiyet ihlali gerçekleştirildikten sonra ispatlanabilmektedir. Yani

önce gizli dinleme-gözetleme yapılmakta suç unsuru bulunduktan sonra meşruluk ortaya çıkmaktadır.

3. TEKNOLOJİK İHLAL

Modernlikle birlikte değerlendirilebilecek rasyonelleşme toplumsal yaşamın her alanında devrimsel nitelikte dönüşümleri ön plana çıkarmıştır. Rasyonelleşmenin görünümü olarak değerlendirilebilecek “teknik”, insanın eylem alanını genişletmiş, kontrol yetisini artırmıştır. Bununla birlikte ilaçların reçetelerinde “yan etki” başlıklarının olmasına benzer bir şekilde, toplumsal yaşamda da teknik, yan etkiler üretmektedir. Buradaki en büyük fark toplumun klinik testlere tabi ol[a]mamasıdır. Özellikle kişiler arası mesafenin, kişiler hakkındaki bilginin dolaşımının, nelerin saklanıp nelerin saklanamayacağını ölçütü mahremiyet açısından bir tartışma konusu olmuştur.

Bilindiği üzere “teknik araç’tan ve araçlar topluluğu’ndan başka bir şey değildir. Bu elbette ki meselenin önemini azaltmaz. Medeniyetimiz her şeyden önce teknik bir medeniyettir. Modern yaşamın gerçekliğinde öyle geliyor ki, araçlar amaçlardan daha önemlidir” (Ellul, 2003: 29). Marx, teknolojiyi sosyal ilişki şekillerini ve bu ilişkilerden kaynaklanan zihinsel biçimlenişleri belirleyen, üretim süreçlerini açıklayan bir altyapı unsuru olarak görür. Onun ifadesiyle “[t]eknoloji, insanın doğayla olan ilişki biçimini, yaşamını sürdürmesini sağlayan ve toplumsal ilişkileri ile bu ilişkilerden doğan zihinsel kavramlara biçim veren üretim sürecini açıklar” (Marx, 2006: 68). Böyle olmakla birlikte tekno-bilimsel gelişmeler, mutlak “iyi”yi getiren araçlar olmaktan çok; kullanım amacına ulaştıran güçlü araçlar konumundadır. Bauman’ın da gözlemlediği üzere modern teknolojik imkânlar toplumları “iyi” ya da “kötü” eylemlerinde daha ileri bir noktaya götürürler (2007: 290). Söz konusu durum tekno-bilimsel gelişmişliğe yönelik bilincin eylemlerin sonuçlarını da hesaba katan bir bilinçle desteklenmesinin önemini ortaya koymaktadır. Modern toplumlar, gelişmişliklerinin sersemletici etkisi nedeniyle eylemin ahlakî temelini ihmal etmelerinin sıkıntılarını yaşamaktadırlar. Bu anlamda Bauman’a göre günümüz toplumlarının yakaladıkları etkinlik gücü, eylemin ahlaki olarak değerlendirilmesini sıkıntılı bir sürece sokmaktadır. Bauman bu durumu Giddens ve Beck ten aldığı “risk kültürü” kavramıyla açıklamaya çalışır (Bauman, 1998: 29).

Teknolojik araştırma ve geliştirmelerin gözetime yönelmesi, insanlar için görüş alanının ve kabiliyetinin kültürel içerikli olması ve yaşam kalitesine etki etmesi bakımından önemlidir. Bu yönelimler ile insan karanlığı aydınlatır, uzak olanı yakınlaştırır, küçük olanı büyütür ve netleştirir. Görsel gözetleme

“Karanlığın Yok Oluşu”
Gelişen Teknolojinin Gizlilik ve Mahremiyet Üzerindeki Etkileri

teknikleri daha düzenlenmiş, emniyetli ve keşfedilmiş bir dünyada yaşama imkânı verir. Bununla birlikte küçülen ve ucuzlayan casus kameralar gayri ahlakî ve huzursuz kullanım alanları da bulmaktadır (Petersen, 2007: 469-470). Mahremiyet, kişiler arası bir durum olması nedeniyle iletişim biçimleri ile ilişkilidir. İnsanlar tarihlerinin her aşamasında “başka insanların sırlarına karşı büyük bir ilgi duymuşlar”dır. Nitekim edebî eserlerin sırların elde edilmesinde, paylaşımında ve dağıtımında işlev gördüğü bilinmektedir (Black, 1999: 153). Lyon’un da belirttiği üzere modernite öncesi dönemde kişisel bilginin aktarımı yüz yüze ilişkinin ve sırdaşlığın güveni ile ön plana çıkmakta; “dedikodu, iftira” toplumsal yaşamda yer bulmaktadır (1997: 269). Hatta söylentinin ve dedikodunun en eski kitle iletişim araçları olduğu kabul edilir (Kapferer, 1992: 11). Toplumsal değişimin dinamikleri başkalarının mahremiyetlerine vâkıf olma şekillerini de dönüştürmüştür. Öyle ki “bir kimsenin gizlice evine girme, eşyalarını karıştırma, mektuplarını açma, konuşmalarına kulak misafiri olma ...geleneksel sızma yolları” (Yüksel, 2003: 184) iken; “elektronik teknolojileri, burada olmakla orada olmak arasındaki farkı bulanıklaştırarak içsel ve dışsal uzam arasındaki ayrımı” anlamsızlaştırmıştır (McLuhan ve Powers, 2001: 233). Böylece gözetleyen ile gözetlenen arasına mesafe girmiş, söz konusu mesafe sırrın, mahremiyetin, görünürlüğün anlamını dönüştürmüştür.

Baskı teknolojisinin etkin ve hızlı bir şekilde bilgiyi yayma olanağı sunması ile mahremiyete yönelik ihlal tehlikesi belirmiş; kamuya mal olmuş kişilerin kişisel yaşamlarına basında ve özellikle de popüler medyada yer verilmesinin yükselişine koşut olarak “mahremiyet hakkı” düşüncesi oluşmaya başlamıştır (Woo, 2006: 951). 18. yüzyıl Fransız basınında kişiye yönelik saldırıların yazarın ismi verilmeden yapılması (Sennet, 2002: 140) mahremiyetin bir hak olarak algılanışını örneklemektedir. Mahrem ya da gizli olanın kitlelere ulaşması sürecinin, ulaştırmanın kendini gizlemesi ile paralel geliştiği değerlendirilebilir. 1960’larda gelişen bilgisayar destekli veri toplama teknolojileri, mahremiyete yönelik endişeleri daha yoğun olarak gündeme taşımıştır (Phillips, 2004: 695). Söz konusu endişeler yeni teknolojilerin kullanımının gizliliğin ihlalini kolaylaştırmasına odaklanmıştır.

Yeni teknolojiler, özel olduğu düşünülen konuşmaların dinlenmesine, özel olduğu düşünülen bilginin depolanmasına, özel olduğu düşünülen fizyolojik tepkilerin yorumlanmasına imkân sağlamaktadır (Regan, 1995: 2). Bilgisayarların, bilgiyi, sınırsız depolama, depolanan veriyi kolayca sıralama ve bulma yeteneği sayesinde manipüle edebilmesi, bilgisayarlı bir toplumda bilgilerin, zarar verici bir şekilde kullanılabilir olmasının mahremiyete yönelik endişeler yarattığı bilinmektedir. Bu anlamda hız ve kolaylık mahremiyete

Doğa BAŞER- Gürsoy AKÇA

yönelik meşruluk sorunları yaratmaktadır. Hızlıca akan bilgi yıldırım gibi hareket etmekte, onu engellemek bir sorun olarak ön plana çıkmaktadır (Moor, 2004: 407). Sır konusunda Black'in “ ... bir sırrı bilgisayarınız aracılığıyla gönderdiğiniz anda, o sırrın içeriğinin mülkiyeti size ait olmaktan çıkar” (Black, 1999: 203) ifadesi bilgisayar kullanımının mahremiyeti ihlal potansiyelini özlüce ortaya koymaktadır.

Gözetleme-dinleme tekniklerinin etkililiği, görünmeden görme/dinleme ve kayıt altına alabilme niteliğine bağlıdır. Kişiler, “neler olduğunu bilm”emekte ve “neyin nasıl yapıldığını ortaya çıkaram”amaktadırlar (Belsey, 1998: 105). Gizli kameralar, genellikle dikkat çekmeyecek bir pozisyonda duran, kabuk olarak anlaşılabilecek cihazların içine saklanmakta (telefon, saat, duman detektörü vb..) ve sadece bakmakla bulunamamaktadırlar. Daha ileri gizliliklere sahip olanlarının; gözlüğün içine ya da vücuda yerleştirilebilen gelişmiş modellerinin varlığı da bilinmektedir. Bu türden olanları ancak metal detektörleriyle bulunabilmektedir (Petersen, 2007: 531). Bu kameralar kablolu veya kablosuz teknolojiler ile uzaktan aktif hale getirilebilmekte, yakaladığı görüntüler anlık olarak takip edilebilmekte ya da kayıt edilebilmektedir (Southworth ve diğerleri, 2007: 849). Optik araçlar için karanlık, yani ışığa bağımlılık, görüntünün elde edilmesi için zorlaştırıcı bir unsur olsa da görüntünün şiddeti kızıl ötesi ve dalga boyu teknolojileri ile (gece görüşü) artırılabilir (Petersen, 2007: 477). Yüksel'in de vurguladığı üzere, bilgisayar destekli gözetleme, görüntü kaydının yanında kaydedilen görüntüde “değişiklikler, eklemeler ve çıkarmalar” yapabilmeyi de mümkün kılmaktadır (Yüksel, 2003: 187). Bu perspektifte kamerayı fark edebilmek, bulmak, görüşün aydınlığından karanlığa sığınmak ya da objektifin objektifliğine güvenmek riskli hale gelmektedir.

Gözetlemenin bilgi ve iktidarla bağlantılı olduğu dikkate alındığında Foucault'nun analiz ettiği panoptikon aygıtı önem kazanmaktadır. Panoptikonda gözetlenen mahkûm “görülmede ama görememektedir; bir bilginin nesnesidir” (Foucault, 2006: 296). Ayrıca Foucault, burada amacın bedenleri cezalandırmak değil, onları itaatkâr kılmak, yararlı hale getirmek ve “bireylerin yaşamını, bedenlerini, jestlerini, tutumlarını ele geçirme[k]” olduğunu belirtmektedir (Revel, 2006: 135). Yani burada bir normalleştirme rejimi söz konusudur. Oysa gizli kamera ile yapılan gözetlemede “kamera yerleştirildikten sonra haber konusu kişi tahrik edilebilmekte, istenilen görüntüler sağlanmakta, ama izleyiciye sadece kurgulanmış bölüm izlettirilmektedir” (Akbulut, 2005: 86-87). Bu anlamda gizli kameranın kullanımı tam da normal olmayanın kaydedilmesine yönelik bir faaliyet olarak görülmektedir. Burada kişi

“Karanlığın Yok Oluşu”
Gelişen Teknolojinin Gizlilik ve Mahremiyet Üzerindeki Etkileri

itaatkârlaştırılmanın aksine kışkırtılmakta, en mahrem haline yönelik istenilen görüntüler elde edilmeye çalışılmaktadır.

Sonuç olarak teknik, mahremiyete yönelik algılamalarda devrimsel süreçleri gündeme getirmektedir. Söz konusu süreç paradoksal durumları da içermektedir. Nitekim Jennifer Rengley, 1996’da yurt odasını web cam ile internete açmış, bir süreliğine kapatmış ve yeniden açmıştır. “[K]endini yalnız hisset”mesini yeniden açma sebebi olarak ifade etmiştir (Koskela, 2004: 207). Böylece “mahremiyetin yalnız kalma hakkı” şeklindeki tanımlanışını tersinden doğrulamıştır.

Teknolojinin gelişimiyle birlikte insanlığın etkinlik alanının genişlemesi, eylemde bulunmanın ahlakî müphemliğini de artırmıştır. Eylem alanı genişledikçe, yapma-etme kabiliyetimiz arttıkça, yapılanların ahlakî olup olmadığı sorunsalı iyice belirsiz bir duruma gelmektedir (Bauman, 2001: 213). Nitekim Reinecke’ye göre, “bir tekerleğin neler yapabileceği belliydi; her şey gözlerinizin önünde oluyordu. Bu mikroçip işlerken gözlenemeyeceği anlamına gelmez; sadece çok az insan onun neler yaptığını anlayabilir” (1992: 21). Dolayısıyla herkes için görülebilir olmayana dair bir “iyi” ölçütü ortaya koymak mümkün değildir. Bu anlamda teknolojik gelişmelerin sonuçları, ahlakî çerçevelenebilirliği zorlamaktadır.

3. 1. Mahremiyet ve Teknoloji Üzerine Bir Örnek Olay İncelemesi: 2011 Türkiye Genel Seçimlerindeki Kaset Skandalları

Başlangıcından itibaren basın, toplumsal olduğu kadar siyasal bir olgu olmuştur. Nitekim merkantilist kapitalizm tarafından yeniden şekillendirilen toplumsal ve siyasal sistemin içinden ilk dönem kapitalizmine ait ikinci bir unsur, dönüştürücü bir güç olarak beliren basın, başlangıçta haftalık “siyasal gazete” şeklindeyken, bir süre sonra (XVII. yüzyıl ortalarında) günlük gazete şekline dönüşmüştür. İçeriklerini ağırlıklı olarak ekonomik ve siyasal olayların oluşturduğu bu gazeteler, gayri resmî olarak tüccarların resmî olarak da yönetimin sansüründen geçerek halka/okur-yazar kesime ulaşmıştır. Dolayısıyla kamuya ulaşan haberler mevcut haberlerin ancak sansürden arta kalanı oluyordu. Böyle olmakla birlikte basınla etkileşimleri, hükümetlerde, basını kendi amaçları doğrultusunda kullanma eğilimine neden oldu ya da hükümetler, basının siyasal çıkarlarına hizmet edecek güçlü bir araç olduğunu fark ettiler. Hükümetlerin politikalarına bağlı olarak basın, siyasallaştı ya da siyasal erkin etkisine girdi. Öte yandan yönetimin emirlerini ve düzenlemelerini basın üzerinden kamuya duyurmasına koşut olarak, söz konusu emirlere muhatap olanlar gerçek, bir anlamda yönetime karşı konumlu, bir “halk” veya “yeni bir

Doğa BAŞER- Gürsoy AKÇA

kamu” konumuna geldiler (Habermas, 2002: 83-90). Böylece basın, siyasal iktidarın politikalarının toplumsal kabulünün zeminini oluşturucusu misyonuyla olduğu kadar; karşıt politikalara varlık ve yaygınlık kazandırma misyonuyla da sosyo-politik öneme sahip oldu. Seçim dönemleri gibi, siyasal gündemin yoğun olduğu zamanlarda basının toplumsal ve politik öneminde artış gözlenmektedir.

Bir siyasal süreç olarak seçimler, politikacıların ön planda olduğu, kamusal tartışmaların ilgi topladığı dönemlerdir. Seçmenlerin bilgilendirilmesi, parti politikalarının değerlendirilmesi sosyal sorumluluk açısından değer kazanmakta, gündem de söz konusu değer bağlamında biçimlenmektedir.

2011 genel seçimleri sürecinde Milliyetçi Hareket Partisi’nin üyelerine yönelik kaset skandalları ortaya çıkmış, medyanın ve siyasetçilerin ilgisi seçim dönemi boyunca söz konusu skandallar üzerine yoğunlaşmıştır. 27 Nisan 2011 tarihinde ilk görüntülerin internetten yayınlanması ile birlikte gerek sosyal medyada, gerek yazılı basında ve televizyonda konu ile ilgili haberler yapılmıştır. Görüntülerin gizli kamera ile elde edilmesi, internetten yayınlanması ve bunu takip eden süreçte bir taraftan ahlakî, siyasî, hukukî tartışmalar gündeme gelirken; diğer taraftan, teknik bir süreç işlemiştir. Sürecin sosyolojik bir incelemesini yapabilmek için üç gazete bir aylık süre içinde takip edilmiş, konu ile ilgili haberler, partililerin demeçleri ve köşe yazıları sınıflandırılmıştır.

Tablo 1: Gazetelerde Kaset Skandallarına Yönelik Metinlerin Dağılımları

	Cumhuriyet		Hürriyet		Zaman	
Sürece Yönelik Haber	26	%30	20	%21	21	%29
MHP’lilerin Demeçleri	13	%15	27	%29	13	%18
Diğer Partililerin Demeçleri	13	%15	22	%24	23	%31
Köşe Yazısı-Yorum	35	%40	24	%26	16	%22
TOPLAM	87	%100	93	%100	73	%100

1992’de Bill Clinton’ın “evlilik dışı ilişkileri”nin medyada yer alışının gösterdiği üzere skandal durumlar medya için önemli haber niteliği taşımaktadır. (Bennet, 2000: 259). Çalışmanın verileri de bu tespiti destekler mahiyettedir. Tablo 1 den görüldüğü üzere 3 gazetede toplam 253 adet metinde bahse konu skandallar işlenmiştir. Söz konusu ilginin toplumsal açıklanması bağlamında, Sennet perspektifinden hareketle “bir kişilik olarak politikacıda inandırıcı olan

“Karanlığın Yok Oluşu”
Gelişen Teknolojinin Gizlilik ve Mahremiyet Üzerindeki Etkileri

özellikler, güdüler, duyguları ve “dürüstlüğüdür; bunlarla, politikacının sahip olduğu güçle neler yapacağı ile ilgilenmeme pahasına ilgilenilir” (2002: 369) değerlendirmesinde bulunulabilir. Nitekim Bauman’a göre de, günümüzde etik meseleler politika ile ilişkilendirilirken daha çok yönetenlerin ahlakına yönelik değerlendirmeler ön plana çıkmaktadır. Oysa önemli olan yönetenlerin nasıl ahlaklı bir toplum ortaya çıkardıklarıdır; yani problem edilmesi gereken “politikanın ahlaki” durumudur (Bauman, 1998: 290). Oysa Bostancı’nın da vurguladığı üzere politikacılara yönelik değerlendirmeler bir ideal politikacı formuyla meydana gelmekte, politikacıların bizzat yönettikleri toplumun bir üyesi oldukları; dolayısıyla politikacılara yönelik olumsuz bakış açılarının bizzat toplumun kendisinde var olduğu unutulmaktadır (Bostancı, 1998: 104-105). Politik değerlendirmelerde politik potansiyellerden, amaçlardan ve araçlardan çok politik aktörler üzerinde odaklanılması, siyaset kurumunun bireyi ve toplumu biçimlendirme işlevini gizleyici olması bakımından anlamlıdır.

Kaset skandalları ve medya hususunda belirtilmesi gereken başka bir husus, gazetelerin konuya yaklaşımıdır. Nitekim Yüksel’in de ifade ettiği üzere medyanın gündem üzerindeki etkisi odaklanılacak konunun seçilmesinden çok belirli bir konu hakkındaki düşünce tarzını şekillendirme yönündedir (Yüksel, 2001: 187). Bu anlamda sadece bir olayın haber haline getirilmesinin yanında haber olarak nasıl sunulduğu da önemlidir. Ayrıca köşe yazarlarının bir konuya yaklaşımlarının konunun değerlendirilmesine yönelik genel bir paradigma yaratması söz konusu olabilmektedir.

Tablo 2: Zaman Gazetesinde Kaset Skandalı İle İlişkili Örnek Metinler

1. “Türklük gurur ve şuuru” ile İslam ahlak ve fazileti” içinde bu tekrarların mazereti yoktur (12.05.2011).2. “MHP tabanı bu rezaleti hak etmiyor” (12.05.2011).3. “Peş peşe ortaya çıkan rezaletler” (16.05.2011).4. “ahlaksızlık ahlaksızlıktır, günah günahdır, günahın onu işleyen veya başkaları tarafından fâş edilmesi günahı işleyeni meşru kılmaz” (16.05.2011).5. “Eğer bir genel ahlaktan bahsedilecekse bu, özel hayata ilişkin gizli bilgilerin ortaya çıkarılmasında meşruiyet sebebi değil” (19.05.2011).6. “Bu tür kasetlerin iş yapıyor olması toplumun “zina” konusundaki ahlaki tutarsızlığının, ikiyüzlülüğün açık göstergesidir” (21.05.2011).7. “Ahlaki zafiyetlerle dolu bir yönetici zümresinin akıl almaz ilişkileri” (22.05.2011).8. “insafsızca”, “iğrenç görüntüler”, “profesyonel işi” (25.05.2011).9. “Bugün mağdur duruma düştüğünü söyleyenler “ahlaksızlığı örtetek” haksız itham ve iftalarla masum insanları suçluyor” (22.05.2011).

Doğ a BAŞ ER- Gürsoy AKÇA

10. “Bu operasyonun amacı muhtemelen MHP’nin ulusalcı ideoloji etrafında yeniden biçimlendirilmesi ve bu arada söylemlerinin de yumuşatılması olacak” (29.05.2011).
11. “Ergenekon MHP’yi önce muhasara etti sonra esir aldı, şimdi de ameliyat ediyor” (30.05.2011).
12. “Herkes ağız birliği etmişçesine insanların mahrem hallerinin kaydedilmesine, sonra da fâş edilmesine karşı çıkıyor. Bu güzel. İnsanî olan da İslamî olan da bu! Yani günahları, ayıpları setretmek...” (03.06.2011).
13. “Peki, yapılan o malum iş yüz kızartıcı değil mi? Aldatılan eş, yüzü kızaran çocuklar, insan içine çıkamaz hale gelen yakınlar? Ve tabii ki mahcup duruma düşürülen dürüst dava arkadaşları. Hangi şerefli bir adam, ailesini ve dava arkadaşlarını zor durumda bırakacak uçkur zaafını 'özel hayatım' diyerek arsızca savuşturabilir?” (03.06.2011).
14. “Hem CHP’de hem MHP’deki kaset operasyonu, tam bir profesyonel işidir. Aylarca hazırlık yapacaksınız, telefonlar dinlenecek, MHP içinden istihbarat alınacak, kim kiminle nerede buluşuyor tespit edilecek. Sonra bunlar fark ettirilmeden kaydedilecek. Ardından zamanlama yapılacak. MHP’nin adayları kesinleştikten sonra, en iğrenç görüntüler Çin işkencesi yapar gibi insafsızca ve ahlaksızca ardı ardına servise konulacak” (25.05.2011).
15. “Yeni kasetler olduğu söyleniyor. Yani daha büyük sarsıntı yapacak kasetler çıkabilir. MHP, havlu atmaya, seçimden çekilmeye bile zorlanabilir” (25.05.2011).

Tablo 3: Hürriyet Gazetesinde Kaset Skandalı İle İlişkili Örnek

Metinler

1. “İster CHP Genel Başkanı Deniz Baykal ister MHP milletvekili adaylarının gizlice kaydedilen kasetleri söz konusu olsun, hem bu görüntülerin alınması hem de bunların basın üzerinden ifşa edilmesi yasada suç olarak tanımlanmış ve hapis cezasıyla yaptırıma bağlanmıştır. Yasada suç olan bir fiilin işlenmesi suretiyle elde edilen görüntülerin iktidar tarafından siyaset malzemesi yapılmasında hem hukuki hem de siyasi açıdan problemli bir durum söz konusudur” (12.05.2011).
2. “Özel hayatın gizliliği yerlerde sürünüyor. Tam anayasa ihlali” (19.05.2011).
3. “Yasaların açıkça suç olarak tanımladığı bir fiilin kullanıldığı bir yöntem hiçbir şekilde meşru gösterilemez” (20.05.2011).
4. “BİRİLERİ, hepimizin gözünün içine baka baka Milliyetçi Hareket Partisi’ne açıkça şantaj yapıyor” (22.05.2011).
5. “Kim bilir daha kimler dinlendi, kamera tuzakları kuruldu. Ancak bir şey bulunamadı. Bulunanlar için de “sırası geldiğinde” denilerek o “karanlık arşiv”e bırakıldı. Ne acı bir dönemdir bu. Ne utanç verici bir takvim. Nasıl bir siyasi bataklıktır bu?” (23.05.2011).
6. “böyle bir hazırlığın yapılması kasetlerin çekilmesi ve sonra gizlilik içine

“Karanlığın Yok Oluşu”
Gelişen Teknolojinin Gizlilik ve Mahremiyet Üzerindeki Etkileri

- saklanması da önemli bir profesyonel deneyime işaret ediyor” (23.05.2011).
7. “Kasetler profesyonel işi” (23.05.2011).
 8. “Ne olursa olsun, bu operasyon seçim ortamını zehirleyen ciddi bir tehdit. Üstelik siyasi ahlak anlayışını çarpıtıyor, ülkenin ciddi sorunlarını ve ahlaksızlıkları gölgeliyor” (23.05.2011).
 9. “BİR siyasetçinin ilişkileri tabii ki önemlidir. Ama esas önemli olan halka karşı dürüst olup olmadığı. Yalan söyleyip söylemediğidir...” (23.05.2011).
 10. “Kasetlerle kirlenen demokrasiden, gizli kameralarla yürütülen siyasetten mutluluk çıkmaz” (24.05.2011).
 11. “Kasetlerin esas zararı kadınlara” (24.05.2011).
 12. “Başkasından aldığımız teknolojiyi dehşet verici bir korku filmine çevirmek nasıl bir ‘pusu zihniyeti’dir” (28.05.2011).
 13. “Tehdit ve şantaj siyasetini sıradanlaştıran her yol mubah anlayışı ile Türkiye, değil ‘ileri’ sine ‘vasat’ demokrasiye bile ulaşamaz” (3.06.2011).

Tablo 4: Cumhuriyet Gazetesinde Kaset Skandalı İle İlişkili Örnek Metinler

1. “AKP stratejisini MHP’yi bitirme üzerine kurdu! Kasetler bu amaçla hazırlandı.” Bu ahlaksız siyaset ve ahlaksız bel altı vuruşlar geri tepecektir” (12.05.2011).
2. “Özel yaşamın ayaklar altına alındığı bu kaset işini kim ya da kimler yapıyor” (12.05.2011).
3. “Kasetlerle insanları bertaraf etmek, dinci istila ile paralel yürüyor” (13.05.2011).
4. “MHP’li olaylar üzerinden yürütülen kaset siyaseti her türlü fikrin düşüncenin özünü kapatıyor” (14.05.2011).
5. “esas ahlaka aykırılık, özel hayatların çeşitli organize gruplar tarafından takip altına alınıp ‘yeri ve zamanı uygun görüldüğünde’ birer tehdit ve şantaj aracı olarak kullanılmasıdır” (14.05.2011).
6. “ister bir partinin milletvekili, ister herhangi bir yöneticisi olsun onların özel ilişkilerinden Başbakan’a ne?” (15.05.2011).
7. “insanların ‘özel yaşamları’na karışmak, onlara ahlak dersi vermek bu ülkenin başbakanına mı düşer?” (17.05.2011)
8. “bir insan ister eşyle, ya da bir başkasıyla, bir oda da konuşur, isterse sevişir buna kimse karışamaz, hele gizil tertiplerle onu kasetlere alıp “al bunu kullan” diye ortalığa sunamaz” (17.05.2011).
9. “görüntülerin kasete alınması ve sonra da şantaj aracı olarak yayınlanması, kasetlerin içeriğinden kat be kat vahimdir” (21.05.2011).
10. “özel yaşamın sınırlarının tam olarak çizilemediği bir ortamda yeni teknolojilerin yarattığı olanaklar, özgürlük düşmanlarının korkutucu ve vurucu bir silahına dönüşebiliyor” (23.05.2011).
11. “günümüzde siyasal suikastlar artık özel hayatlara girilerek alçakça oluşturulan

Doğ a BAŞ ER- Gürsoy AKÇA

görüntü kayıtlarıyla düzenleniyor” (24.05.2011).   12. “Kaset skandalı, devletin ve yargının eli böğ ründe seyirci kalmasıyla sürüp gidiyor” (24.05.2011).   13. “Burada bir kiş isel zaaf bir hata ya da ahlaksızlık varsa da o kişiler ve çevresiyle ilgili” (28.05.2011).   14. “politikada bel altı vuruş lar, gizli ses ve görüntü kayıtları” (7.06.2011).

Tablo 2, 3 ve 4 üç gazetenin kaset skandalları ile ilgili görüşlerine yönelik ipuçları vermektedir. Şüphesiz anlam bağ lam içinde oluş ur; fakat ifadelerin belirli tutarlılıkları yansıttığı gözlenmektedir. Nitekim Zaman Gazetesi skandallara yönelik ahlakî bir tutum sergileme eğ ilimindedir; bu perspektifte vurgu mahrem görüntülerin gizlice çekilmesinden ziyade, görüntülerin içeriğ inedir. Gazetenin yaklaşımının genel çizgileri, politik mesajlarına da yansımış görünmektedir. Hürriyet Gazetesi ise olayı seçim sürecinde demokrasinin iş leyiş i bakımından ele almakta, gizli dinleme-gözetleme faaliyetlerinin demokrasiye zarar verdiğ inin altını çizmektedir ve hukuksal hakları ve sınırları refere etmektedir. Cumhuriyet Gazetesi de olayın mahremiyet boyutuna vurgu yapmakta, hukuksal sınırların ve hakların vurgulanmasıyla birlikte siyasal mesajlar da vermektedir. Hürriyet ve Cumhuriyet gazetelerinde, Zaman Gazetesi’nin yaklaşımının aksine, içerik “özel yaşam”ın korunması bağ lamında ele alınıp gündem dış ı tutulmaya çalışılmaktadır. İfadeler değ erlendirildiğ inde daha önce de bahsedilen paradoks tekrar gündeme gelmektedir. Kaset olaylarında olumsuz olan mahrem görüntülerin elde edilmesi midir yoksa kişinin gayri meş ru ilişkisi midir? Coş kun’un da vurguladı ğ ı üzere “kasetlerin yarattığı merak ve heyecan, kaynaklarına ve elde ediliş yöntemlerine ilişkin ahlaki ve hukuki soru ve sorunları” geri plana atmıştır (2000: 17). Belsey ise çelişkili bir durum olarak mahremiyetin ve aleniyetin medyada savunulduğunu belirtmektedir (1998: 102). Bu anlamda bir taraftan görünürlük istenen bir durum iken, mahremiyet de korunması gereken bir durum olarak ön plana çıkmaktadır.

Daha genel bir bakış la 2011 genel seçimlerindeki kaset skandallarının gazetelerde ahlakî, hukukî, siyasî bir çerçeve içinde değ erlendirildiğ i görölmektedir. Bununla birlikte bu değ erlendirmeyi ortaya çıkaran olayın kendisi ileri derecede geliş miş bir tekniğ in ürünüdür ve tekniğ in mantığı na dayanmaktadır. Ellul’un perspektifinde teknik, ahlakî bir boyuttan soyutlanmış olarak ele alınmaktadır. Ona göre “[t]eknik, mutlak biçimde moral yargılardan bağımsızdır, onları kendi alanından temizler. Moral kullanım ile moral olmayan kullanım arasındaki ayrıma asla uymaz. Aksine, tamamen bağımsız bir teknik

“Karanlığın Yok Oluşu”
Gelişen Teknolojinin Gizlilik ve Mahremiyet Üzerindeki Etkileri

moralite yaratma eğilimindedir” (2003: 108). Koşut olarak O, tekniği kapalı bir sistem olarak değerlendirmektedir. Nitekim Ona göre, “[t]ekniklerin saldırısına karşı ancak bir başka teknik etkili bir koruma sağlayabilmekte” (2003: 350) ve “insanla tekniğin karşılaşmasının kışkırttığı tüm zorluklar teknik nitelikte” olup; “hiç kimse teknik dışı çözümler uygulamayı” düşünmemekte (2003: 429), hatta günümüzde teknoloji kaynaklı kavrayış olmadan hiçbir şey düşünülmemektedir (Hülür, 2000: 30). Dolayısıyla her ne kadar ahlakî, hukukî siyasî tartışmalar sürse de “kaset skandalları” ve sonrasındaki süreç teknik bir boyuta sahiptir ve tekniğin hâkimiyetindedir.

Tablo 5: 2011 Genel Seçimlerindeki Kaset Skandallarında İşleyen Teknik Süreç

1. Gizli Kameranın yerleştirilmesi.
2. Görüntülerin Kaydedilmesi.
3. Görüntülerin Yayınlanması (27.04.2011 tarihinde başlayan süreç) .
4. Twitter üzerinden kaset tehditleri (14 Mayıs Cumhuriyet).
5. “Farkliulkuculuk.com” sitesinin domain (sunucu) ücretlerinin finanse edildiğine dair kredi kartı ekstreleri ve mail yazışmaların bulunduğu iddiası (17 Mayıs Cumhuriyet).
6. Dinleme yaptığı iddia edilen aracın temsili fotoğraflarının yayınlanması (19 Mayıs Hürriyet).
7. Görüntüleri yayınlayan sitelere erişimin engellenmesi (alan adı) (22 Mayıs Hürriyet).
8. Görüntüleri yayınlayan sitelere erişimin engellenmesi (alan adı) ve kaldırılması (25 Mayıs Hürriyet).
9. Görüntüleri indirildiği sitelere erişimin engellenmesi (alan adı) (28 Mayıs Hürriyet).
10. Bir GSM hattının tespiti ve sahibinin 8603 adet hatta sahip olduğu iddiası (2 Haziran Hürriyet).
11. Diyarbakır mitinginde gözaltına alınan ülkücülerin telefon kayıtlarının incelenmesi (3 Haziran Zaman).
12. Virüs ile MHP’lilerin bilgisayarların veriler yükleneceği duyumu (10 Haziran Cumhuriyet).
13. Görüntüleri yayınlayan 32 ayrı adresin tespiti (12 Haziran Cumhuriyet).
14. MHP’lilerin kasetlere ait konuşmalarının dinlenmesi (12 Haziran Cumhuriyet).
15. MHP’lilerin evindeki bilgisayar ve cdlerinin incelenmesi (12 Haziran Cumhuriyet).

Olayın teknik boyutuna yapılan vurguya rağmen burada ileri sürülen görüş bir teknolojik determinizm oluşturma çabası değildir. Nitekim teknolojik deterministler bilgisayar, telekomünikasyon ve elektronik dinleme araçlarını

Doğa BAŞER- Gürsoy AKÇA

gizliliğin ihlal nedenleri olarak görmekte, daha da önemlisi onlar bu araçların varlığının, insan kontrolü dışındaki bir olay dizisine işaret ettiğini ileri sürmektedirler. Teknolojik gelişim sürecinin büyük bir bölümünün seyrini tersine çevirmek mümkün değildir, üstelik kamu politikası da buna karşı ilgisizdir. Nitekim Aldous Huxley'in *Cesur Yeni Dünyasında* ve George Orwell'in 1984 ünde tasvir edilen dünya kaçınılmaz bir niteliktedir. Bireysel yaşam alanının dışarıdan gözlenmeye yönelik özgürlüğü, gittikçe kaybolmaktadır. Öte yandan teknolojik tarafsızlar, gizlilik ihlallerini dikkate alarak, bunun teknolojinin değil insan kararlarının sonucu olduğunu vurgulamaktadırlar. Teknoloji, belirli amaçları

gerçekleştirmek için insanlar tarafından kullanılan araçlardır yalnızca. Eğer bu amaçlar popülerliğini yitirirse, teknolojiler insan kararı ile değiştirilebilir. Bu bağlamda kamu politikası, teknolojik gelişmenin yönünün ayarlanmasında etkin bir rol oynamaktadır (Regan, 1995: 13). Buna karşın, Bauman'ın da belirttiği üzere, modern teknolojik imkânlar toplumları iyi ya da kötü eylemlerinde daha ileri bir noktaya götürmektedir (2007: 290). Dolayısıyla sorun, insanın yarattığı devasa bir eylem alanını kontrol edip edememesi sorunudur.

İkinci olarak vurgulanması gereken nokta teknolojinin ne kadar kontrol edilebildiğidir. Nitekim giriş bölümünde de vurgulandığı üzere Lyon, Kişisel verilere ve “özel alan”a yönelik yasal düzenlemelerin, teknolojik gelişmenin gerisinde kaldığına (1997: 28) dikkat çekmektedir. Petersen'e göre de temel etik ilkelerin ihlal edilmesi, önemli gizlilik ihlalleri oluşturmaktadır. Küçük kameralar ile kurbanlardan habersizce toplanan görüntüler, internette para karşılığı satılmaktadır. Böyle durumlarda hukuksal mevzuat yeni teknolojilere yönelik sorunları öngörememekte, gelişimin hızına ayak uyduramamaktadır (2007: 470). Yeni ürün ve teknolojiler uygulamaya geçirildiğinde direk yasal kısıtlamalarla karşı karşıya kalmamaktadırlar. Buna karşın söz konusu teknolojilerin bazı kişiler tarafından uygunsuz kullanımları söz konusu olunca kısıtlamalar getiril[ebil]mektedir. Hukuk, teknolojilerin toplumsal sonuçlarının belirli bir “etki artırma” süreci sonunda farkına varabilmektedir. Video kamera teknolojisinin ilk kullanımları özel anların, ailelerin ve dostların kaydedilmesi amacıyla matuftu. Buna karşın teknolojinin ilerlemesi ve ucuzlamasıyla kameralar sorumsuz bir kullanım alanı bulmuşlardır (Peterse, 2007: 537). Teknolojinin kullanımındaki bu eğilimin sonuçları sorumlu tutucu yasal düzenlemeler şeklinde karşılık bulmuştur.

Bu anlamda teknoloji-hukuk ilişkisi birçok alanda sorunlar yaratan süreçleri içermektedir. Nitekim Virilio'nun, cep telefonlarının kentteki uyuşturucu ticaretinin denetimini zorlaştırdığına dair tespiti teknolojinin hukuk

“Karanlığın Yok Oluşu”
Gelişen Teknolojinin Gizlilik ve Mahremiyet Üzerindeki Etkileri

ve siyaset alanında sıkıntılar yarattığının tipik örneklerindendir (Virilio, 2003: 16). 2011 Genel seçimlerindeki kaset skandallarında da hukuksal süreçte gecikmeler olmuştur. Bir internet sitesinin engellenmesi için kapatma kararı 1 günde alınabilmekte iken (23 Mayıs Cumhuriyet) görüntülerin farklı bir siteye yüklenmesinin saniyeler sürmesi anlamlıdır. Burada “baş döndürücü” etki olarak kavramsallaştırılabilecek bir hızdan söz edilmektedir. Nitekim Toffler’in da işaret ettiği gibi enformasyonun hız ve miktarı, politikacıların bile çevrelerindeki olayları anlamlandırmasını güçleştirmektedir (1992: 277). Koşut olarak skandal görüntüler, “farklıülkücülük.wordpress.com-1 farklıülkücülük.wordpress.com” sitelerinde yankı bulmuş ve bu görüntüleri 20 bin kişi indirmiştir (25 Mayıs Cumhuriyet). Hukuk mercileri sitelere erişimi yasaklasa da kişilerin eline geçen görüntüler müdahale edememiştir. Ayrıca site adındaki ufak bir değişiklik ile yayına devam edilip engelleme önüne geçilmesi de ilk vurgulanan durumun önemini arttırmaktadır. Son olarak ise görüntülerin yayınlandığı “ABD’deki serverdan İP talebi[ne] olumsuz” (19 Mayıs Cumhuriyet) cevap alınması, teknolojik suçlara yönelik hukuksal yaptırımların uluslararası nitelik kazandığını örneklemektedir. Bir anlamda hukukun yaptırım gücü internetin ulus aşırı dünyasında sorun haline gelmektedir.

4. SONUÇ

McLuhan Global köy isimli metninde dijitalleşen dünyanın iyi bir tasvirini yapmaktadır. Ona göre, “[y]irmi birinci yüzyılın en önemli kavrayışı olabilecek şey, insanoğlunun ışık hızında yaşamak üzere tasarlanmamış olmasıdır (McLuhan ve Powers, 2001: 160). İnsanın yarattığı teknik ışık hızında iken, söz konusu tekniğin kullanımını belirleyecek kurallar bu hızın gerilerinde kalmaktadır Sorunun çözümü teknikten kaçış olamaz. Nitekim Hülür’ün de vurguladığı üzere, tekno-bilimsel eylem biçimi, araçsal rasyonalite temelli olması nedeniyle insanların kendilerine özgü bir dünya algılaması geliştirmelerini imkânsızlaştırmaktadır (2000: 25). Bu anlamda Lyon, elektronik gözetim tekniklerinin gelişmesine direnmektense bu teknolojiyi siyasî ve ahlakî bir çerçeveye oturtmak daha işlevseldir (1997: 308) düşüncesindedir. Bununla birlikte söz konusu çerçevenin oluşturulması başlı başına bir sorun alanı teşkil etmektedir.

Bir çözüm üretim süreci başlatılacaksa ilk olarak Ellul’un da belirttiği üzere “tekniğin insana etkilerini tartışırken aceleci ve yüzeysel genellemelerden kaçınılmalı”dır (2003: 408). Bilgi toplumu, dijital çağ, enformasyon toplumu gibi dönemselleştirmeler, ilerlemeci bir tarih anlayışının ürünü olarak ön plana çıkmakta ve bilgiye ulaşmanın kolaylaştığına ve özgürleştiğine gönderme

yapmaktadır. Buna karşın “Bilgi Toplumuna yönelik iyimser yaklaşımlar gizlilik sorunsalını ikinci plana atmakta ve bu sorunsala yönelik pratik öneriler sunmamaktadır” (Reinecke, 1992: 273). Dolayısıyla teknik gelişmenin bireysel ve toplumsal yaşama etkisi “mutlak iyi” şeklinde algılanamayacak kadar karmaşık olup; ancak eleştirel bir bakışla açıklığa kavuşturulabilir olan farklı ve derin etkileri içermektedir.

Ellul’un perspektifi tekniğin mutlak hakimiyetini belirtmektedir. Söz konusu perspektif, Weber’in rasyonelleşmeye yönelik değerlendirmeleri ile ilişkili düşünülebilir. Modern toplumlara ait olan “anlam kaybı”, “büyü bozumu” ve “demir kafes” nitelikleri günümüzde daha ileri bir seviyede kendini göstermektedir. Öyle ki anlamın oluşmasında önemli yere sahip olan “mahrem olan” ve “mahrem olmayan”, yani görünecek ile görünmeyecek olan arasındaki ayrımın silikleşmesi anlamın da belirsizleşmesi sürecine işaret etmektedir. Bununla birlikte “demir kafes”in eylemleri tekbiçimleştirmesine benzer şekilde iletişim süreçlerinin de düşünme-yapma etme ve söyleme biçimlerini tekbiçimleştirdiği söylenebilir. Bu anlamda sosyal olmak, mahrem olanın ortadan kalkma tehlikesiyle; kendini soyutlamak ise, “güncellemelerden” geri kalma tehlikesiyle ortaya çıkabilir. Böylece bir “dijital kafes”in ortaya çıktığı ileri sürülebilir.

Günümüzde geçerli olan mahremiyet kavramı ve buna yönelik koruyucu önlemler modernliğin mahremiyet anlayışına ve baskı teknolojisine dayanmaktadır. Yeni bir iletişim ortamı olarak internet mahremiyet kavramını insanların onurları ve özerklikleri bağlamında değiştirmektedir (Woo, 2006: 950-953). Teknolojinin mahremiyet ve gizlilik üzerindeki olumsuz etkileri sebebiyle, genel olarak teknoloji kullanımında özel olarak ise internette güvenlik konularının eğitime verilen önemin artırılması gereği ortadadır. Koşut olarak güncel teknolojiye yönelik bir bilgilendirme süreci ve yasal kısıtlamalara yönelik çalışmalar çoğaltılmalıdır (Southworth ve diğerleri, 2007: 854). Tekno-bilimsel gelişmelerin ve bu gelişmelerin sonuçlarının farkında olunarak kişinin temel insanî haklarını ihlali düzenleyen yasal bağlamının oluşturulması, teknoloji karşısında insanî olanın muhafazası açısından önemlidir.

Söz konusu değerlendirmeler çerçevesinde tekniğin kullanım alanlarının karmaşık insan dünyasında farklı değerlendirmelere konu olacağı ileri sürülebilir. Buna karşı hukukun düzenlemeleri söz konusu farklılıkların ayırtına varılmasına yönelik gecikmişlik durumunu yansıtmaktadır. Bu perspektifte ortaya çıkan sonuç teknolojinin etkileri hususunu gündeme taşıyan politik bir

“Karanlığın Yok Oluşu”
Gelişen Teknolojinin Gizlilik ve Mahremiyet Üzerindeki Etkileri

duruşun geliştirilmesidir. Öte yandan rasyonelleşen dünyada teknik mantığın politika alanını yutup yutmadığı tartışılmaktadır. Nitekim çalışmada incelenen olay politika alınının yeniden üretiminde teknik akılın işe koşulmasını ve etkin sonuçlarını ortaya koymaktadır.

KAYNAKÇA

- Akbulut, N. T. (2005). Gizli Kamera Kişilik Haklarının İhlali Mi? Kamu Yararı mı?. C. Bilgili (Ed.). Medya Eleştirileri (Toplumsal Etkiler) (s. 77-88). İstanbul: Beta Kitap.
- Almagor, C. R. (2002). İfade, Medya ve Etik İfade Özgürlüğünün Sınırları. (S.N.Şad çev.). Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Bauman, Z. (1998). Postmodern Etik, (A. Türker çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2001). Parçalanmış Hayat Postmodern Ahlak Denemeleri, (İ. Türkmen çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2007). Modernite ve Holocaust. (S. Sertabiboğlu çev.). İstanbul: Versus Kitap.
- Belsey, A. (1998). Mahremiyet, Aleniyet, Siyaset. A. Belsey & R. Chadwick (Ed.). (N. Türkoğlu çev.). Medya ve Gazetecilikte Etik Sorunlar. (s. 102-119). İstanbul: Ayrıntı Yayınevi.
- Bennet, W. L. (2000). Politik İllüzyon ve Medya. (S. Say çev.). İstanbul: Nehir Yayınları.
- Bilgin, N. (2006). Sosyal Bilimlerde İçerik analizi Teknikler ve Örnek Çalışmalar. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Black, E. I. (1999). Aile Sırları Sınırsız Açıklık Toplumunda Doğru Sözlülük, Özel Yaşam ve Barışıklık. (E. Özsayar çev.). İstanbul: Boyner Holding Yayınları.
- Bostancı, B. (1998). Siyaset, Medya ve Ötesi. Ankara. Vadi Yayınları.
- Coşkun, E. (2000). Küresel Gözaltı Elektronik Gizli Dinleme ve Görüntüleme. Ankara: Ümit Yayıncılık.
- Ekström, M. ve Johanson, B. (2008). Talk Scandals, *Media Culture & Society*, V.(30), 61-79. Sage Publications.
- Elias, N. (2002). Uygarlık Süreci, (E. Ateşman çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Ellul, J. (2003). Teknoloji Toplumu. (M. Ceylan çev.). İstanbul: Bakış Yayınları.
- Foucault, M. (2006). Hapishanenin Doğuşu. (M. A. Kılıçbay çev.). Ankara: İmge Kitabevi.

Doğa BAŞER- Gürsoy AKÇA

- Gökçe, O. (2006). İçerik Analizi Kuramsal ve Pratik Bilgiler. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Habermas, J. (2002). Kamusalın Yapısal Dönüşümü, (T. Bora - M. Sancar çev.). İstanbul: İletişim yayınları.
- Hill, A. (2002). Big Brother The Real Audience, *Television & New Media*, V(3), 323-340. Sage Publications.
- Hülür, H. (2000). Techno Scientific Action Versus Social Action. *Selçuk İletişim Dergisi*, Sayı (3), 25-39.
- Jacobs, K. (2009). Sex Scandal Science in Hong Kong, *Sexualities*, V(12), 605-613. Sage Publications.
- Kalender, A. (2000). Siyasal İletişim Seçmenler ve İkna Stratejileri. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Kapferer, N. J. (1992). Dedikodu ve Söylenti Dünyanın En Eski Medyası. (I. Gürbüz çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Koskela, H. (2004). Webcams, Tv Shows and Mobile Phones Empowering Exhibitionism. *Surveillance & Society*, V(2), 199-215.
- Lyon, D. (1997). Elektronik Göz. (D.Hattatoğlu çev.). İstanbul: Sarmal Yayınevi.
- Marx, K. (2006). Sosyoloji ve Felsefe. (A. Margosyan çev.). İstanbul: Belge Uluslararası Yayınevi.
- McLuhan, M. ve Powers, B.R. (2001). Global Köy 21. Yüzyılda Yeryüzü Yaşamında ve Medyada Meydana Gelecek Dönüşümler. (B. Ö. Düzgören çev.). İstanbul: Scala Yayıncılık.
- Moor, J.H.(2004). Toward a Theory of Privacy for The Infomation Age. R.A. Spinello-H.T. Tavani (Ed.). *Readings In Cyberethics* (407-417). Usa: Jones and Bartlett Publishers.
- Nissenbaum, H.(2004). Toward an Approach to Privacy in Public: Challenges of Information Technology. R.A. Spinello-H.T. Tavani (Ed.). *Readings In Cyberethics* (450-461). Usa: Jones and Bartlett Publishers.
- Petersen, J. K. (2007). Understanding Surveillance Technologies Spy Devices, Privacy, History & Applications. New York: Auerbach Publish-Taylor & Francis Group.
- Phillips, D. J. (2004). Privacy Policy and Pets: The Influence of Policy Regimes on The Development and Social Implications of Privacy Enhancing Technologies. *New Media & Society*, V.(6), 691-716. Sage Publications.
- Regan, P. M. (1995). Legislating Privacy: Technology, Social Values, and Public Policy, Usa: University of North Carolina Press.

“Karanlığın Yok Oluşu”
Gelişen Teknolojinin Gizlilik ve Mahremiyet Üzerindeki Etkileri

- Reinecke I. (1992). Elektronikğin Büyüsü. (F.Elmalı çev.). İstanbul: İnsan Yayınları.
- Revel, J.(2005). Michel Foucault Güncelliğın Bir Ontolojisi. (K.Atakay çev.). İstanbul: Otonom Yayıncılık.
- Samir, Amin (1989). Eurocentrism. (R.Moore çev.). New York. Monthly Review Press
- Sennet, R. (1999). Gözün Vicdanı. (S. Sertabiboğlu – C. Kurultay, çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Sennet, R. (2002). Kamusal İnsanın Çöküşü. (S. Durak, A. Yılmaz çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınevi.
- Southworth, C., Finn, C., Dawson, S., Fraser, C., Tucker, S. (2007). Intimate Partner Violence, Technology, and Stalking, *Violence Against Women*, V(13), 842-856.
- ŞeylaBenhabib (1973). Modernizm, Evrensellik ve Birey, (M.Küçük çev.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları. Aktaran Hannah Arendt, *The Human Condition*, University of Chicago Press, Chicago.
- Toffler, A. (1992). Yeni Güçler Yeni Şoklar. (B. Çorakçı çev.). İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Virilio, P. (2003). Enformasyon Bombası. (K. Şahin çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Woo, J. (2006). The Right Not to be Identified: Privacy and Anonymity in The Interactive Media Environment, *New Media & Society*, V(8), 949-967. Sage Publications.
- Yıldız, N. (2002). Türkiye’de Siyasetin Yeni Biçimi Liderler, İmajlar, Medya. Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Yüksel, E. (2001). Medyanın Gündem Belirleme Gücü. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Yüksel, M. (2003). Mahremiyet Hakkı ve Sosyo-Tarihsel Gelişimi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* Sayı (58), 181-213.